

ДРУГІ ЧИШКІВСЬКИХ ЧИТАННЯ З ІСТОРИЧНОЇ БІОГРАФІСТИКИ

15 червня 2006 р. відбулися організовані Інститутом біографічних досліджень НБУВ спільно з Українським біографічним товариством Другі Чишківські читання з історичної біографістики, присвячені пам'яті засновника та першого директора Інституту біографічних досліджень НБУВ, президента Українського біографічного товариства доктора історичних наук, професора Віталія Сергійовича Чишка (1951–2003), якому мало б виповнитися 55 років.

У програмі читань — розгляд широкого кола проблем, пов'язаних із сучасним станом і завданнями розвитку біографічних досліджень, теоретичними та методичними питаннями біографістики, словниковою та енциклопедичною справою, формуванням електронного Українського національного біографічного архіву (УНБА).

У вступному слові в.о. директора Інституту біографічних досліджень НБУВ, к.і.н. **Володимир Іванович Попик** проаналізував значення теоретичного доробку й організаційної діяльності В.С. Чишка для розвитку біографічних досліджень в сучасній Україні, становлення української біографістики як окремої історичної дисципліни. По тому, в доповіді «Світоглядні засади розвитку української біографістики та формування біографічних науково-інформаційних ресурсів ХХІ ст.» **В.І. Попик** проаналізував значення біографічних досліджень як важливої частини національної гуманітарної науки та культури, що безпосередньо стосується ідейних засад життя суспільства, глибинної системи його цінностей, духовних запитів українського громадянства, висвітлив тенденції розвитку вітчизняної біографіки в її зв'язках із проблемами суспільно-політичного визначення України, пошук громадянського ідеалу, дилемою вибору між елітарно-олігархічною та демократичною моделями розвитку. Доповідач наголосив, що формування загальнонаціональних, регіональних та галузевих і проблемно-тематичних електронних біографічних науково-інформаційних ресурсів сприяє загальному піднесенню гуманітарної культури суспільства, патріотичному вихованню громадянства.

Аналізу важливого напрямку наукової діяльності В.С. Чишка був присвячений виступ «Питання довідкових біографіч-

них видань в монографії В.С. Чишка «Біографічна традиція і наукова біографія в історії і сучасності України» (1996)» провідного наукового співробітника Інституту біографічних досліджень НБУВ, к.і.н. **Світлани Миколаївни Ляшко**. На її думку, серед важливих для подальшого розвитку біографістики проблем В.С. Чишко особливо виокремлював пов'язані з т.зв. «другим напрямом біографістики» — підготовкою біографічних довідкових видань, і зробив суттєвий теоретичний і методичний внесок в їхнє розв'язання.

У доповіді директора Центру українознавства Київського національного університету імені Тараса Шевченка, д.і.н., професора **Володимира Івановича Сергійчука** було порушено питання якнайширшого використання вченими-біографістами архівів української діаспори, зокрема епістолярії. Він поділився з присутніми своїми тривогами щодо сучасного стану архівів української діаспори, відзначив відсутність чіткої картини масштабів діаспорних родинних архівів та їхньої цінності для української біографістики, наголосив на необхідності перенесення вирішення цієї проблеми в площину започаткування окремої програми їхнього вивчення на державному рівні. Значну роль в цій роботі може відіграти також формування електронного Українського національного біографічного архіву, над чим працює Інститут біографічних досліджень НБУВ.

Тему вивчення діаспорних архівів продовжила в своїй доповіді провідний науковий співробітник Інституту біографічних досліджень НБУВ, д.і.н., професор **Таїсія Іванівна Ківшар**. Вона звернула увагу присутніх на особливу цінність епістолярної спадщини для написання наукової біографії С.В. Петлюри. Оприлюднення епістолярії дружини та доньки С.В. Петлюри, дасть змогу суттєво уточнити та доповнити біографічні відомості про визначного українського діяча ХХ ст., а також про його оточення.

З великим інтересом учасники читань заслухали доповідь старшого наукового співробітника Інституту політичних і етнонаціональних досліджень НАН України, д.і.н. **Володимира Володимировича Кривошеї** «Генеалогія і біографіка: актуальні питання історії Гетьманщини». Доповідач зосередив увагу на проблемі використання генеалогії як методу загальноісторичного дослідження, що чимало привносить для розуміння складних перипетій політичної історії України козацької доби.

Учений секретар Інституту біографічних досліджень

НБУВ, к.і.н. **Надія Іванівна Любоवेश** у доповіді «Біографічні серії в контексті розвитку української біографічної традиції» відзначила, що підготовка інститутом двох випусків біобібліографічного покажчика «Джерела української біографістики» дала змогу простежити історію виникнення та видання книжкових біографічних серій, зокрема таких, як «Жизнь замечательных людей», «Життя славетних», «Уславлені імена», науково-бібліографічні серії Академії наук СРСР та УРСР та їхній вплив на розвиток української біографістики. Вивчення дискусій 60–80 рр. ХХ ст. із приводу подальшого розвитку біографічних серій дає змогу, на думку автора, простежити поступовий перехід від ставлення до написання біографії як окремого жанру літературного твору до розуміння необхідності вироблення наукових підходів до цієї справи.

Молодший науковий співробітник Інституту біографічних досліджень **Віктор Миколайович Тимченко** присвятив цікаве повідомлення порівнянню методичних засад польських та австрійських довідкових біографічних видань та універсальних словників, насамперед, багатотомного «Польського біографічного словника» та його австрійського відповідника — «Австрійського біографічного лексикону».

Науковці відділу стародруків та рідкісних видань НБУВ наголосили на необхідності використання стародруків для дослідження українських князівських та козацьких родин. Так, к.і.н. **Ірина Олегівна Шиборовська-Римарович** присвятила виступ виданням, що своєю тематикою або присвятами пов'язані з представниками українського князівського роду Вишневецьких герба «Корибут». А науковий співробітник **Наталія Петрівна Бондар** проаналізувала маргінальні записи в київському виданні Молитвослова 1762 р. із фондів НБУВ як цінне джерело до генеалогії відомого українського козацько-старшинського роду Борозн.

Старший науковий співробітник Центру українознавства Київського національного університету імені Тараса Шевченка, к.і.н., доцент **Ірина Володимирівна Пасько** виступила з доповіддю «Київська наукова медична школа: біобібліографічний аспект», в якій розглянула основні етапи та особливості розвитку київської наукової медичної школи, що репрезентує одну із важливих галузей природничої науки в Україні з середини ХІХ ст. до сьогодення.

Старший науковий співробітник Інституту біографічних

досліджень НБУВ. к.і.н. **Юрій Іванович Зінченко** зосередив увагу присутніх на проблемі «Українська біографістика і національні меншини в останні 10 років (1996–2006 рр.)». відзначивши, що справа відтворення історії України в іменах настійно вимагає створення біографічних довідників національних меншин.

Переважна частина доповідей і повідомлень учасників читань була присвячена окремим персоналіям діячів історії та культури.

Асистент кафедри стародавньої та середньовічної історії Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка **Оксана Василівна Ятишук** виступила з повідомленням «Г.Ф. Квітка-Основ'яненко і Харківський театр його часу», в якому привернула увагу присутніх до різнобічності творчого надбання Г.Ф. Квітки, зокрема до його ролі в становленні та розвитку харківського театру першої половини ХІХ ст., де народжувалися і починали своє сценічне життя відомі комедії Г. Квітки, що мали значний вплив на розвиток української драматургії та сценічного мистецтва.

Науковий співробітник Інституту української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського НАН України, к.і.н. **Інна Володимирівна Старовойтенко** ознайомила присутніх із результатами досліджень життєвого шляху маловідомого на наш час українського громадсько-політичного та культурного діяча на Кубані Степана Ерастова — організатора «Прогресу», філії РУП, низки українських культурних товариств. За словами **І.В. Старовойтенко**, опрацювання матеріалів особового фонду С. Ерастова в Інституті Рукопису НБУВ відкрило нові сторінки його біографії, дало підстави говорити про нього, як про автора мемуарів, цінних історичною інформацією, та як про майстра оригінального жанру в українській літературі 1920-х рр. — белетристичної утопії.

Молодший науковий співробітник Центру українознавства КНУ імені Тараса Шевченка, к.і.н. **Катерина Кобченко** в виступі «Софія Шеглова: сторінки наукової біографії» висвітлила життєвий і творчий шлях літературознавця, талановитої учениці В. Перетця, однієї з перших жінок-наукowieцїв Університету Св. Володимира, Софії Олексіївни Шеглової, який тривалий час залишався поза належною увагою дослідників.

Молодший науковий співробітник Інституту архівознавства НБУВ **Ігор Миколайович Шихненко** в повідомленні «Олександр Сергійович Грушевський — біоісторіограф» охарактери-

зுவав і проаналізував його праці, присвячені життєвому шляху та діяльності видатних українських вчених ХІХ ст. — М. Костомарова, О. Русова, М. Маркевича та ін. Зазначив, зокрема, що доробок О.С. Грушевського становить важливу джерельну та історіографічну цінність для вивчення багатьох аспектів культурно-просвітницького розвитку України.

Молодший науковий співробітник Інформаційно-аналітичного відділу Фонду Президентів України НБУВ, к.і.н. **Ірина Василівна Шліхта** у виступі «Постать Дмитра Донцова у працях українських вчених» відзначила, що подальший поступ у вивченні неординарної та суперечливої постаті українського національного руху можливий за умови: розширення джерельної бази досліджень і сумлінного, неупередженого ставлення до виявлених документів: залучення до наукового обігу фотодокументів, зокрема тих, що зберігаються в центральних державних архівах і наукових бібліотеках України; застосування нових методик біографічного дослідження; прискіпливої уваги до тих питань, що досі не досліджувалися, скажімо, таких, як особисте життя Дмитра Донцова, місце у ньому Марії Донцової та родини Бачинських у цілому.

Молодший науковий співробітник цього самого інституту **Олег Юрійович Кондратенко** висвітлив історію формування документальної спадщини відомого українського вченого та громадського діяча члена-кореспондента НАН України Всеволода Івановича Клокова впродовж його життєвого та творчого шляху. Виступ його старшого колеги по інституту, к.і.н. **Олександра Григоровича Луговського** був присвячений життєвому та творчому шляхові визначного дослідника в галузі цитології, радіології та експериментальної онкології члена-кореспондента НАН України Вадима Григоровича Пінчука. Автор докладно зупинився на висвітленні науково-організаційної та громадської діяльності вченого, визначенні його внеску в ліквідацію аварії на Чернобильській АЕС, розвиток міжнародних зв'язків Інституту експериментальної патології, онкології та радіології НАН України.

Науковець-початківець, випускниця КНУ імені Тараса Шевченка, **Світлана Миколаївна Калібовець** виступила з повідомленням «Роль Г.Ф. Грінька у формуванні нової системи освіти в УСРР у 20-х рр. ХХ ст.».

На завершення читань із доповіддю «Українське біографічне товариство на сучасному етапі: значення, завдання, на-

прями діяльності» виступила відповідальний секретар товариства, науковий співробітник Інституту біографічних досліджень **Олена Валентинівна Бугаєва**, зазначивши, що формування електронного Українського національного біографічного архіву настійно вимагає ширшого залучення науковців і аматорів-дослідників із всіх регіонів України до спільної роботи. Наявність у розроблюваній моделі веб-сайта УНБА персональних інформаційних сторінок дослідників і місцевих організацій Українського біографічного товариства створює сприятливі організаційні умови для цього.

У результаті ґрунтовного та зацікавленого обговорення проблем розвитку біографічних досліджень учасники Чишківських читань прийняли наступні рекомендації:

— продовжити щорічне проведення червневих читань із історичної біографістики, розширивши практику залучення до них учених наукових установ і навчальних закладів із різних регіонів України:

— спільно з Українським біографічним товариством запровадити практику довгострокового перспективного планування підготовки та проведення Чишківських читань із історичної біографістики, круглих столів і методичних семінарів із оприлюдненням зазначених планів в мережі Інтернет:

— з метою обговорення теоретичних і методичних проблем розвитку біографічних досліджень, ознайомлення з досвідом їх розвитку в окремих установах, навчальних закладах і дослідницьких осередках, налагодження дієвої координації дослідницької роботи започаткувати проведення виїзних засідань (круглих столів) Інституту біографічних досліджень НБУВ та Українського біографічного товариства в регіонах України.